

miodrag bulatović

DVA ILI TRI PUTA STALO IM JE SRCE

Tada ugledaše jezero. Da bi izbegli autoput i vodu, koja je dopirala sve do Ženeve, osvajači udariše ledinom. Sreća Sergejeva što su staze bile česte, što su se smenjivale, i što je džipom mogao za njima. Georges Bonnefous nastojao je da snimi seljake što su bežali pre d' Malićem, žene koje su mu mahale, i decu koja su se smejala. Malićevom magarcu skloni se s puša čak i pop, ugladen i mršav gospodin srednjih godina; kalvinista ih pozdravi, zatim se zagleda u vreću iz koje je virila kornjača, pa stade da se krsti, da crveni, i da natraške ide, kao što to čine hodže kad, posle sahrane, napuštaju groblje.

„Kako ti izgledaju, Maliću?“ Sergej Ivanovič razgonio je stoku, izbijao na stazu, opet sekao pašnjake. „Na šta ti liče, junače?“

„Ko kako mi izgleda?“ glasno će Malić, tražeći po globusu jezero, porred kog su išli. „Goveda?“

„Ne goveda“, reče Ivanovič, gledajući kako Malić, s vremena na vreme, ljubi globus. „Švajcarci, Maliću, kako ti se čine?“

„Nema u ovim krajevima junaka, Ivanoviču“, reče Gruban. „Niti nam se ko suprodstavlja, niti me ko nosi. Izgleda da su škrti, da su kukavice.“

„Nećeš u ovoj zemlji biti nošen“, doviknu mu Bonnefous, kad Sergej džipom pregazi negovan vrh ruža. „Dok ih gazimo i osvajamo, oni nas, veruj mi, i ne primećuju. Takvi su. Najverovatnije da sada, dok im ovako lomimo kosti, po svojim podrumima i tavanima, miluju i broje zlato i franke. Neće te nositi!“

„Antonio, pitaj Ivanoviča kakve su im žene?“ Malić je gledao jezero: jedino se bojao vode. „Pružaju li, bar one, otpor neprijatelju? Kakve su prema vojnim licima?“

„Maliću, grad kome se približavamo je Ženeva“, doviknu mu Sergej Ivanovič, s mukom se probijajući između krava, teladi i živine. „Ženeva, lepofica!“

„Zaokruženo!“ okrenu se u sedlu Gruban Malić i namignu im. „Na globusu tri puta zaokruženo i pošteno obojeno! Jednom u Rimu, drugi put u Napulju, a zatim na Siciliji. Sva tri puta, lišće, šarale su mi globus same.“

„Švajcarčinje?“ Sergej Ivanovič pritera džip. „Zar i one?“

„Prva je bila Engleskinja, možda Amerikanka“, reče Malić. „Bilo je to u Rimu, u Via Dante, dosta davno.“

„Ne sećaš joj se imena, junače?“ lukavo će Sergej Ivanovič. „Možda se zvala Agalha?“

„Pojma nemam“, reče Malić i podbode magarca. „Kad bi se mi, revolucionari, i takvih sitnica sećali, teško bi pobedili.“

Gruban se zamisli. Seti se, kako ga je grizla, kako mu je lizala oba globusa, i kako se zatim naticala, pominjući boga i glavni odbor Crvenog krsta.

„Mislim da se zvala Lady. Neko takvo, švajcarsko ime. Dobro je jahala!“

„Ako hoćeš, ili ako narediš, i preko jezera ćemo“, reče Peduto, kad se svi zaustaviše kraj vode. „Lepofica Ženeva nam je pred nosom! Ako požurimo pre mraka ćemo biti tamo. Jahaćemo, kad već kažeš da su takve, i da samo vole da šaraju globus. Hoćemo li preko vode?“

„Daj, Antonio, da im nekako udarimo s leđa“, reče Malić i strese se čak i od pomisli da mora preko jezera. „Neprijatelja, pogotovu mračne kapitaliste, uvek treba zaobići, prevariti, opkoliti. Onda mu ništa ne preostaje no borba prsa u prsa. Tu smo jaki!“

„Zaobilazi se jezero, Ivanoviču!“ reče Antonio Sergeju i Georgesu koji je bio zadivljen količinom vode i svetlosti. „Znaš, Ženeva je odavno zaokružena!“

„Zaokružena je“, reče kao za sebe Bonaccia, sav u znoju. „Svi smo mi, bar u mislima, ovuda prolazili i jahali.“

„Čak i Taliano“, reče Antonio Sergeju Ivanoviču, koji je kapom brisao znoj sa lica; on se seti San Giovannija i Padreovog magarca Luke. „Taliano, jesi li osvajaio Švajcarsku? Je li i tebi, kao mom sinu Peppu, glava puna ženevskih adresa, imena, uspomena?“

„Još taj jašil!“ reče veselo Malić. „Pogotovu kad nisam na njemu, kad smo u nepoznatoj zemlji, čiji jezik ne razumemo.“

„Draži li ga reč revolucija, Grubane?“ nežno i nadimajući se upita Georges Bonnefous. „Mislim, da li mu se na tu veliku i svetu reč pokreće ta veličanstvena, ta biblijska magareća pečurka?“

„Da, brko“, reče Malić ozbiljno. „Na reči Svetska revolucija, komunizam, jednakost, kao i na pesmu **Crven je Istok i Zapad**, diže mu se kao lud!“

„A meni baš na te reči pada“, reče Bonnefous, zadovoljan snimljenim totalima jezera i planinama koje su se ogledale u vodi. „Bogami, više bih voleo da sam magarac!“

„Likujte, osvajači i jebači!“ reče Sergej Ivanovič, kad pronađe stazu kojom su svi mogli nesmetano. „Ženevu, zaokruženu i toliko puta gaženu, divno smo zaobišli. Sad smo joj iza leđa, neopaženo smo se tu nabili.“ Trubio je, dok se Georges grohotom smejaio. „Evo i Francuske, zemlje vina, pesme i magaracal Izdrži, Taliano, uskoro će i za tebe biti mesa! Osvajači i jebači, bez krvi smo stigli na granicu zemlje koja je jedina u stanju da nas shvati i primi!“

„Braćo, ne pominjite pred Talianom Svetsku revoluciju, ljubav i Francusku, opet mu se ukrotio!“ plačno će Peppe, posrćući i preteći kornjači. „Nastavite li da izgovarate te divne reči, moraćemo da čekamo, da mu padne, da ga uvuče, kao puž rogove.“

„I meni se, za divno čudo, digao!“ reče Bonnefous, kad izađe iz džipa, maskiranog granjem i papraću. „Valjda zato, što je s druge strane Francuska!“

„Pitanje je koliko će izdržati“, reče Sergej Ivanovič, očiju punih Francuske i granice zemlje. „Lakše ga je dići, no ga zadržati u stavu mirno. Bar meni.“

„Sramota me da priznam, ali i moj pulsira“, šapnu Peduto i pocrvene. „Vive la France!“ Grlio je sneveseljenog Peppina, koji nije imao šta da prijavi, težio ga. „Divan dan, zar ne, momci? Muški dan, na granici!“

Skriveni u šumarku, opruženi po azbestnim pelerinama i još nekakvim dekama, gledali su neosvojenu zemlju. Georges nije smeo ni da zapali, bojeći se da će mu pasti, pa je strepeći gledao prema Zapadu. I Sergei

Ivanovič stoji put saopštavao je, da je srećan sa petlom u levoj nogavici. Sebe je upoređivao sa magarcem, zavideći mu iz dubine svog rusko-srpskog srca.

Italijano je slušao reči koje je voleo, njuškao zemlju i vazduh s one strane, teglio žilu. Antonio Peduto upoređivao je njegovu živu motku, kojom se šibao po tribuhu, sa šarenom rampom na graničnom prelazu, stotinak metara udaljenom od njihove senke. Ispružen na bok i s rukama među nogama, zanelog magarca je s najviše divljenja i tuđe gledao Giuseppe Bonaccia.

Topla, i meka, i nedokučiva cela običnom ljudskom oku, do u negodj i kao da je na plećima, pružala se Francuska. Žuborila je voda, valjda reka: prava ženka!

2.

„Predaj se, kurvinska zemljo velikog Napoleona!“ povika Malić, prikavši se do kreočom povučene crte, koja je predstavljala švajcarsko-francusku granicu. „France, zgaziću te, odgovori!“ kričao je, ustajući iz guste paprati i podižući glavu i globus. „Francuska, ženo, sedam je dana otkad smo ti objavili rat! Ne odgovoriš li do subote, smatraćemo svi da ste kukavice i da niste dostojni Napoleona, kog smo pobedili, i za kojim smo žalili što nije bio naš!“

„Francuske divizije i armije!“ klicao je Peduto, smenjujući Malića i gledajući kako se s one strane granice, kao neka džinovska ameba, kreće vojska svih rodova. „Vojnici, veliki strateg, Gruban Malić, onaj što je nanizao toliko pobjeda, išaravši ceo svoj globus, poziva vas na časnu predaju, na predaju bez prolivanja krvi, bez kasapljenja mesa! Ako ste dovoljno ljudi, ako ste još Francuzi, dižite ruke i dozvolite da vas pregazi čovek, čije će ime ostati u istoriji i u legendama, u legendama naročito! Čujete li me, ili vam je baš toliko stalo do pevanja, koje nam već sedmi dan probija uši?“

„Francuzi!“ niče iz trave i senke Sergej Ivanovič. „Kako se kad-tad morate predati, učinite to što pre, evo danas! Jer, za to što morate jednom uraditi, pruža vam se najidealnija prilika! Da bacite oružje, zove vas čovek, čije se ime već godinama i svuda piše velikim i obavezno crvenim slovima! Terajte od sebe te proklete i zaražene kurve, sa kojih se ne skidate otkad smo tu pali, i obratite bar malo pažnje na prave junake, posebno na anđela za kojim idemo, opijeni i gotovo slepi!“

„Devojke!“ zabrudna Georges Bonnefous, ležeći porebarke i sa flašom vina u naručju. „Devojke i kurve, koje jašete te golobrade i nesrećne dečake, ne dajući im da nas priznaju za jače i predaju nam se, gubite se, odlazite! Ako nam padnete šaka, iskidaćemo vas žilama! Je li da je tako, Peppino, naša snago?“

„Goreo sam!“ reče preko flaše Bonaccia, ali tako glasno, da su ga onih stotina prostitutki mogle čuti. „Goreo sam, devojke moje, prvo po planinama Balkana i Crne Gore, a zatim i po Italiji, tako da vas molim, da idete, kako bismo ih žive pohvatili!“

„Čekaćemo odgovor do subote!“ povika Malić i opipa ordenje, nabavljeno u muzeju Palermo. „Do subote, do subote!“

Tada Malić i ostali videše, kako iz paprati niče žena četrdesetih godina. Oči su joj bile tamne i pune čežnje, one prave želje za muškim, usta natekla i ispućala, a bose noge dlakave sve do iznad kolena. Kosa joj je skrivala vrat, pomalo uveo, ali još dug i podvijen.

Pomislise da je čobanica, pričekashe da im se približi. Oskudno odevena, i slobodom žena iz naroda, ona kroči prvo ka Maliću, stade na kreočom ispisanu granicu; isprsi se, umalo mu ne dodirnuvši bogatim grudima globus.

„Do subote“, ote se Maliću, kad joj oseti miris znoja i žlezdi. „Do subote, najdalje do nedelje.“

Gledala ga je odozdo i ludo. Nozdrve su joj se širile. Od njene blizine i mirisa mućilo mu se u glavi:

„Tako, eto, do subote ili nedelje. U ponedeljak, već, morate biti naši.“

„Dugo mi je do subote“, reče žena i prisloni se uz njega. „Ne mogu čekati“, dodade i obujmi ga oko struka i šinjela; i nju je njegov muški miris, što je zanosio na paljevine, jarčeve i na repove švajcarske teladi, neodoljivo dražio i širio joj zenice. „Ime mi je France-Claire. Ne mogu čekati do subote, nesrećna sam. Ne mogu da čekam, neću da čekam!“

„Razumem je, ali šta kaže? upita zbudjeni Malić Pedutija i položi šake na njena vrela, široka pleća. „Da ne govori šta o političkim ili, bar, vojnim stvarima? Antonio, brzo prevedi, već me hvata, izvlači mi ga. Kako je počela nataći će se, pa bar da znam šta je htela.“

„Kaže da je ona Francuska, ona lično, i da je nesrećna“, reče Antonio i obli ga stidna rumen; glas mu zatreperi, sav živnu. „Da li se i dalje natiče? Ako hoćeš, gurnuću je, pomoći ću joj. Izgleda da je udovica. Sve su takve.“

„Ime mi je France, što znači da sam Francuska, i predajem se bez-uslovno“, reče žena, dok su joj se oči i usne vlažile. „Predaje su najdraži trenuci moga života. Prinče iz daljine, prinče sa dva ordena moje zemlje!“

„Maliću, kaže da su navikli na predaje, da to najviše vole“, reče rumeni Peduto princu sa Istoka. „Stoga te moli, da joj ga celog daš, i da sve shvatiš kao njihov potpuni poraz, kao pravo polaganje oružja.“

„Daću joj ga, šta ću drugo“, reče Malić, dok ga je golicala i prštila mu mošnje i nogavice. „Ali, više bih voleo, da se oni predaju, ili da bar prihvate borbu.“ On se skupi, opet ispravi, pokaza pešadijske čete i motorizovane vodove. „Antonio, ispitaj da li nas vojska primećuje, i da li se zaista pred nama povlače?“

„France, crveni vitez te pita, što se armije povlače pre subote?“ naže se Peduto i oseti miris njenih žlezda, rupa i vojničkih parfema. „Beže, bez reči, bez belih zastava na puškama! Znači li to da su Francuzi pizde?“

„Manevri su im završeni“, reče žena, zauzeta Malićevim pantalonama. „Trajali su tri i po meseca. Bio je pravi život, život sa vojskom, sa tom bezbržnom i pošenošom decom. Sad odlaze, pa sam zato i tužna. Ko zna kad će ih opet dovesti naneti!“

„France, slovenski kraljević te pita, hoćeš li da ga siluješ baš tu, na granici?“ Antoniju je drhtao glas; sećao se Crne Gore, vojnika i devojaka. „Hoćeš da ga oboriš, baš tu... pre subote? Budi nežnija, zabolet će ga, ne tegli foliko. France, zar pred nama, i usred dana? France, on te moli da budeš pažljivija. Iščupaćeš mu ga, kaže. Bez njega mu više na um ne bi padali ni ratovi, ni ovolika osvajanja!“

„Uvek to činim ovde, na granici“, muklo reče žena, te se od njenog strasnog francuskog „r“ Maliću podiže kosa na glavi. „Na ovoj beloj crti, koja deli dve bratske zemlje. Baš me briga za patrole, s obe strane, za pse i graničare, i za stoku što obično oko mene pase... dok jašim!“

„Znači li to, da mora da legne, on a ne ti?“ nežno i sa nevericom će Antonio. „Inače, crveni je na sve spreman. Dolazi iz velike daljine i svašta zna, ti mu vidiš samo dve francuske i desetak ostalih medalja. Crveni je, srećom, vrlo jak, mada nije bogzna kako građen. O njegovoj snazi i moćima znaju sve zemlje, koje je prokrstaro, odnosno pregazio.“

„Tu ćemo, na granici“, reče žena i, prevrnuvši očima, stade da se otkriva. „Viteže, nadam se, da ni ti ne priznaš granice, da ih mrziš, i da ih pljuješ. Tu ćemo. Zemlja danas miriše na vlagu, na tebe!“

I pre no što se ona napred naže, šakama dotakavši tle, Sergej Ivanovič i Georges Bonnefous videše, kako su joj noge obrasle, dlakama. Snimali su je iz paprati, dok je ona, idući natraške, isturala crvenom vitezov okruglu i još tvrdi stražnjicu.

„Odavno ovako nešto nisam video“, reče Antonio Peduto, uplašivši se da će im France-Claire samleti prijatelja. „Pogledajte kako se natraške miče, kako se kao mačka podiže na prste, kako rupama traži rog!“

„Pa da, navila se, tako da joj pol liči na otekla mačja jaja“, reče stidljivo Giuseppe Bonaccia i oseti kako mu se u očne duplje slivaju mrak i strah. „Prava, natekla, mačja jaja.“

Peppu pokri lice šakama, umaza ga smrdljivim sirom:

„Antonio, dlakaviju ženu nisam video čak ni na fotografijama. Ona, zar ne vidiš, među nogama ima mačja jaja i celo jedno crno, alpsko jagnje!“

„Mogao bi se umešati, Peppino“, reče Peduto, kad udovica nađe rog i stade da se natiče. „Zamolicećemo je. Reći ćemo joj, da voliš stoku, da si i sam jagnje.“

„Previše sam goreo, da bih mu mogao pomoći“, reče Bonaccia, gledajući kako udovica, podsećajući na živi most, pravi kretnje slične pokretima vodeničnog kamena, koji hvata zamah. „Ubiće ga tako, slomice mu vrat. Jadni naš Malić! Hoće li izdržati, ili će poginuti... pored ostalog i zbog nepoznavanja jezika i njihovih narodnih običaja! Jadni Malić! Je li ga i tebi žao, Antonio?“

Kao da su zaista u opasnosti, Antonio se pribi uz Peppina i kornjaču, kojoj reče da su sreli udovicu, nesrećnu gotovo koliko i Gigia, iz Via Maledetta. Prekori je, što gleda iz vrece, što okleva da dokrajči komad seljačkog hleba i zelenkastog sira, kojim su ih, već danima, gostili i hranili Sergej Ivanovič i Georges Bonnefous. Kornjača se pomeri, zauze novo mesto, stade da gricka i brsti kupusovo lišće. I pre no što se umiri, znoj joj obli lice i smežurani vrat.

Neki ljudi, seljaci ili carinici, virili su iz paprati i, gotovo obnevideli od borbe koja je trajala više od sata, gledali kako princ iz daljine još stoji na nogama i briše čelo skutovima njene haljine.

Udovica je ljubila krznenu rusku kapu, trljala se njome čas odozdo, ispod pupka i oko mokrih prepona, a čas spolja i po kobiljim sapima. Jaukala je, kao da joj je neko dodirivao samu utrobu, ili kao da su joj se sapitala creva. Čak je i padala, dočekujući se na prste, opet se dizala i pravila most.

„Ko si i odakle si, crveni?“ šaputala je, osećajući da će joj njegov rog stići do dušnika. „Iz koje zemlje stižeš, vojskovođo?“ Glas joj se kičao, jer on je udarao i udarao, gotovo u ritmu i silinom, koju odavno nisu videli seljaci i carinici toga kraja. „Kaži, poveri mi se: gdje je zemlja, koja te takvog othranila? Kojim to jezikom govoriš?“

Naginjao se preko nje, gurao, grickao joj kožu i meso uz kičmu, sve do vrata i babine jame. Usta su mu bila puna njene kose i komada ženskog veša.

„Prinče, prinče, prinče!“ stade da zapomaže i da se kliza po kreočom omeđenom prostoru, po granici; primicala se globusu, gledala ga odozdo i ne pitajući se, hoće li joj kičma ili rebra ostati čitavi. „Iz koje zemlje stižeš i jesu li i ostali takvi? O kako mora biti srećan narod, kojim vladáš... ako ovako vladáš... o prinče, jaoj meni!“

„Maliću, pita znaš li prestati?“ šapnu Antonio, bled i uplašen. „Napominje, da joj je dva ili tri puta stalo srce.“

„Kaži joj, da crnim kapitalistima želim najstrašniju smrt“, reče Malić, ništa sem trulog Zapada ne videći oko sebe, i osećajući kako su mu lice i celo telo obliiveni znojem. „Smrt, neumitnu smrt! Prvo ovako, a posle u oba mozga!“

„Ponavlja, da im i ona želi propast, Grubane“, dodade Antonio, gledajući kako je Malić ponovo hvata za slabine i k sebi privlači. „Izjavljuje, da ih posebno od danas mrzi, i da će učiniti, sve što je u njenoj moći, da im kraj bude sraman i bedan. Ustuje se da nam saopšti, kao svedocima, da ćeš joj, nastaviš li tako, obiti oba bubrega.“

„Hoću predaju!“ reče u zanosu Malić, osetivši je polumrtvu pod sobom. „Hoću bezuslovnu predaju, na svim frontovima!“

„Ali, njeni bubrezi... i creva“, zaplaka Peppino, sa šakama u pantalonama i na opekloj i smežuranoj koži. „Bubrezi i rebra. Zar ne čuješ da priziva Hrista, da se predaje... kao što se nikad dosad nije predala?“

„Hoću pad nacije!“ rečao je Malić, probijajući je u mislima do jednjaka, do malog mozga, do atlantske obale na globusu. „Kapitalisti, zubima ću vam drati kožu!“

„Armije odlaze, povlače se“, sa strahom će Antonio, puzeći pored njega i gledajući kako je goni po ničijoj zemlji. „Beže, sram ih bilo, bez reči!“

Gruban Malić je škrgulao. Bio je sasvim beo. Pominjao je smrt i znoj. Nije čuo Peppea:

„Odstupaju, a ni rukom da mahnu. Bože! Vide li kakvi smo i na šta smo spremni, pa jure, kako bi se dokopali širokih puteva i središta zemlje. Gledajte, drugovi: za predstavljenim četama valjaju se borna kola i tenkovi, zaudara guma! Hej, kako vas nije sram da bežite, bez pozdrava, bez osmeha? Ustrana vojsko, kukavice i mekušci, udostojite nas bar pogleda!”

„Prinče, u ime velikodušne zemlje, čija se vojska povlači, i u ime Isusa Hrista, molim ti se da mi ne smrskajš kičmu. Mi smo svi nežni, i pokvareni, i odavno se nismo susretali s ovakvim bogovima...”

„Pustiću te, jedino ako pred svima izjaviš i potpišeš, da je Francuska moja!” jeknu Malić, uveren da će mu se još opirati. „Ako mi se predaju ključevi!”

„Predajem ti i zemlju i sve njene ključeve”, reče odozdo žena, kad joj se učini da se tle pod njom ljulja i ugiba, a francusko nebo muti i komeša sa švajcarskim. „Predajem ti zemlju, Francusku. i sve njene armije koje se, video si, povlače u paničnom strahu od tebe. Dajem ti je celu, ukoliko mi sačuvaš kičmu i lobanju... slabine si mi probio noktima. Pusti... pusti me, anđele!”

„Francuska je pala!” povika Antonio, u nadi da će se Malić time zadovoljiti. „Francuska je... na truhlu, poražena i ponižena!”

Antonijeve i Peppeove oči bile su pune oblaka i suza:

„Francuska je sada tvoja i naša! Najzad, o bože, najzad! O bože, kako si velikodušan, što si nam dao još jednu zemlju... kojoj sad brojimo krhka rebra i gnječimo alpsko crno jagnje! O bože, divni naš bože, zamoli ga i ti, da je pusti!”

„Predala se, crveni!” reče iz paprati i na Malićevom jeziku Sergej Ivanovič. „Toliku zemlju ti je dala, ljudi viteže, ključevi će uskoro biti tu!”

„Zamoli ga, Serge, da je ne ubije, da je ne zakuje za zemlju”, gotovo zaplaka Georges Bonnefous, snimajući Malićevu torpijadu. „Uskoro će noć, možda sirota ima decu.”

Bonnefous ih je još neko vreme snimao. Valjali su se po granici, čuvajući se, kao po dogovoru, i jedne i druge teritorije. Oboje su bili beli i izgužvani. Iza njih se videla trava, paprat, kao i granični prelaz sa dvostrukim rampama, carinicima i psima. Teško je bilo razaznati koje je od njih dvoje, u tim samrtničkim i ljubavnim mukama, bilo lepše, a koje luđe.

U sumrak Sergej Ivanovič dovede neke ljude, po svoj prilici vatrogasce. Reče za njih, da su generali, koji su došli da se, što je moguće pre, predaju. Ivanovič im dade znak. Oni padoše na kolena; zvečnuše epoletama, medaljama, plehanim čelenkama:

„Crveni, evo, uzmi!” rekoše u jedan glas i baciše pokraj Malićevog globusa gomilu starih i zaista ogromnih ključeva. „Prinče, nema grada kog njima ne možeš otvoriti!”

„Antonio, najveći ključ je od Pariza?” u zanosu će Malić, stežući uza se gotovo onesvešćenu ženu. „Pitaj ih, što se ranije nisu predali. Ridi, ne mogu više, muti mi se u glavi, i jedino što pred očima vidim, lokva je njihove kurvinske i kapitalističke krvi. Antonio, ovu zemlju nije bilo lako zauzeti. To dobro zapamti. Vode!”

Giuseppe Bonaccia pokupi ključeve, strpa ih u vreću, sa kornjačom. Sergej Ivanovič zamoli svog snimatelja, da se odmori i da štedi traku. Onda se dokopaše džipa. Čekali su. Palile su se lampe, dole na prelazu. Lajali su psi i carinici.

„Zaspali su, zagrljeni!” reče Peduto. „Na samoj granici. Sasvim su beli!”

Antonio ih pomilova. Reče im nešto nežno. Onda ih sasvim pažljivo prevrnu, odgurnu sa belog prostora. Ne probuđiše se. Samo se još više priviše jedno uz drugo. Jedan od vatrogasaca baci na njih azbestnu pelerinu, reče:

„Sada su u Francuskoj.” Obrati se uniformisanom lešinaru do sebe: „Mislim, tek sad podležu carinskim i poreskim propisima. Imate li i vi u vidu ono što su do malopre radili?”

„Kod nas su, platiće”, reče uniformisana poreska hijena i pogleda Antonija i Peppea. „Sad su kod nas, što će reći da su naši koliko i vaši.”

„Oni pripadaju istoriji i revoluciji, gospodo”, reče im Peduto. „Oni pripadaju svima. Pogledajte, kako se osmehuju u snu: pravi verenici!”

„Kad bi hteo, da je vodi sa sobom, u Pariz”, uzdahnu najdekorisaniji vatrogasac. „Muke sa njom imamo, a ništa joj ne možemo — ceo taj blud čini na ničijoj zemlji.”

„Ne verujem, da će moći da je povede”, reče Peduto. „On samo misli na globus, na Svetsku revoluciju i na konačnu pobedu crvene boje.”

„Zvali ste ga princ”, poče najstariji vatrogasac, odgurnuvši poreznike. „Čiji je on princ? Iz koje je zemlje, kad je takav, kojim teritorijama vlada? Da nije Španac?”

„Crnogorac je”, reče za ponosom Peduto. „Crnogorac, kao i ja, uostalom. Dakle, Slave. Svi smo iz Bijelog Polja. Nema ga još na globus. Možda se vidi reka, bistri i brzi Lim!”

„Rekao sam ti, da su odande”, reče vatrogasac mlađem, onom što je gurkao poresku hijenu. „Odmah sam pomislio da su odonud.”

„Stezao je ispod pazuha, kao žabac”, reče mlađi vatrogasac, zamislivši pred sobom strahotnu sliku i pokušavajući da to izvede sa poreznikom. „Probio joj je kožu, polomio par rebra.” Stiskao je poreznika, škripao zubima. „I ja bih hteo onako. Ali, šta mi vredi kad nisam odande!”

Sergej Ivanovič i Georges Bonnefous poguraše džip, povedoše ga ledinom. i oni su bili u Francuskoj. Legoše pokraj zagrljenih ljubavnika, pokriše se pelerinama i dekama.

Opružiše se po zemlji i Antonio i Peppe. Oko njih su se šunjali graničari, psi i poreznici. Bilo je, činilo im se, i drugih zveri.

Velar je odnosio letnje oblake, te su zvezde nad njima opet bile čiste i lepe. Do dugo u noć gledali su kako se prema Zapadu povlače zaplašene francuske armije.

Onda su, ko pre a ko docnije, sklopili oči. Sanjali su ljubav. Govorili su jedan drugome da je divno što je svet, najzad, njihov.

(Odlomak iz romana „RAT JE BIO BOLJI”)

miloslav topinka

GNEZDO PACOVA

zgodice koje se pričuju u pacovskom gnezdu
Reči na paramparčad, pacovi priređuju terevenku

(Sve osta da visi. Odrezali!

Dan za danom

moja pleća više mogu.)

Ovde onde po pacovčić dozreo za slavlje.

Đavoli ga gle na ražnju drže, dušu li mu dušu na jeziku prže.

Rskavica i zglobovi i koščice, đavoli mi suze rone nad pacovom udavljenim.

Najpre voda, čista voda,

čista voda, onda vatra, hleb

i mleko. A na tavu malu ma-

sla i krompira. Štap na vatru

pa štap u vatru. A kamen na se-

kiru na kamen crve a na crve koku

na koku jastreba na jastreba macu

a na macu pacove pa mi maca njih

mi dva i pacovi zoblju heljdu. Ovde

onde ona heljda pacovčiću grlo stisne a

đavoli suze rone nad pacovom udavljenim.

Rskavica i zglobovi i koščice preostaju sve

dok vatra heljdu pali. U čistoj se onda vodi

vatra guši a od čiste one vode kal se zbude.

Posred toga mufnog kala sada plove rskavica i

zglobovi i koščice, ovde onde s podavljenim pa-

covima, ovde onde kal me nosi. Gnoj se dimi, gu-

sto testo u zid pljuska. Na peći se vrela pegla usijala.

A đavoli gle na ražnju mene drže, dušu li mi moju

dušu na jeziku eno prže.

(Odlomci iz istoimene zbirke)

Preveli s češkog

Irena Venigova i Gojko Janjušević

ISPRAVKA

Tehničkom omaškom pesma **Gnezdo pacova** Miloslava Topinke štampana je u broju 139. delimično. Ovde je donosimo u celosti.

Redakcija